

Elämäkatsomustieto yo-kokeessa

Ennen koetta

- Tietokoneessa pitää olla USB-portti ja paikka Ethernet-kaapelille. Tietokoneen lisäksi tarvitset myös tietokoneen latausjohdon ja kuulokkeet, voit ottaa halutessasi mukaan myös tietokoneen hiiren, mutta sen pitää olla langallinen.
- Tullessasi koepäivänä kokeeseen ota mukaan myös kirjoitusvälineet, eväät ja henkilöllisyystodistus. Eväät tulisi olla rasiassa, pussissa tai pullossa, jossa ei ole tekstiä. Muista selvittää, missä koe pidetään, ja olla paikalla ajoissa.
- Koetilaisuudessa on sinulle varattu paikka, jossa on koulun numero ja oma kokelasnumerosi.

LISÄTIETOA!

Ethetnet-
kaapeli

USB-portteja

OK
(pitää olla johto!)

Miten toimin sähköisessä yo-kokeessa?

Etukäteen

- Tiedät, millä koneella teet kokeen (oma tai lainattu).
- Olet harjoitellut sähköisen Abitti-koejärjestelmän käyttöä.
- Osaat kiinnittää verkkopiuhan tietokoneeseesi.
- Osaat käynnistää tietokoneesi USB-tikulta ja buutata koneen.
- Sinulla on kuulokkeet, jotka on liitetty koneeseen ja olet testannut kuulokkeiden toimivuuden.

Kokeessa

- Tule koululle hyvissä ajoin koepäivän aamuna (klo 8.00)
- Muista hyvät eväät
- Tarkista, milloin ja missä tilassa koe alkaa.
- Selvitä muut mahdolliset koulukohtaiset käytänteet, esimerkiksi viedäänkö koneet koetilaan jo aiemmin.
- Ota mukaan henkilöllisyystodistus, tietokone, virtajohto, kuulokkeet ja kynä.

Sähköisessä kokeessa...

- Jos lähdet pois paikaltasi, lukitse näyttö.
- Kun lopetat kokeen, PÄÄTÄ KOE ja sammuta koe hallitusti. Älä irrota tikkua ennen kuin kone on varmasti sammunut!
- Kun lopetat kokeen palautat muistitikun valvojalle ja näytät samalla henkilöllisyystodistuksen.
- Jos suunnittelet vastauksiasi konseptipapereille, kirjoita suunnittelupaperiin nimesi ja kokelasnumerosi. Yliviivaa suunnittelupaperisi. Palauta myös konseptit valvojalle lopetettuasi kokeen.

KOETEHTÄVÄT ELÄMÄNKATSOMUSTIETON YO-KOKEESSA

Koetehtäviin vastaaminen

Tutustu kaikkiin koetehtäviin huolella ja päätä, mihin vastaat.

- Suunnittele vastauksesi.
- Käytä koko koeaika: varaa esim. 1 tunti/ kysymys.
- Elämäнкatsomustiedon kokeessa sinulla kuluu aikaa koeaineistojen tutkimiseen!
- Vastaa kysymyksiin kunkin tehtävän vastauskenttään.
- Älä kirjoita mitään sellaisen tehtävän vastauskenttään, johon et vastaa.
- **Älä vastaa liian moneen tehtävään: silloin huonoimmat otetaan huomioon arvioinnissa! Koe varoittaakin, jos olet vastaamassa liian moneen**

Tehtävät yo-kokeessa

- Yhdeksän tehtävää, joista vastataan enintään **viiteen**.
- Koe on kaksiosainen:
- Osassa I on tarjolla kuusi tehtävää, joista kokelas voi vastata kolmeen, neljään tai viiteen.
- Osassa II on tarjolla kolme tehtävää, joista voi valita enintään kaksi.
- Tehtävät voivat jakautua useaan alakohtaan. Näissä tapauksissa alakohtien enimmäispistemäärät ilmoitetaan erikseen ja alakohdat myös arvioidaan erikseen. Osan II tehtävät jakautuvat aina vähintään kahteen alakohtaan.

Pistemäärät

- Osan I tehtävät arvostellaan pistein 0-20 ja osan II tehtävät pistein 0-30.
- Kokeen maksimipistemäärä on 120.
- Maksimipistemäärän saavuttaminen edellyttää, että kokelas valitsee kolme tehtävää osasta I ja kaksi tehtävää osasta II.

Koe syksyllä 2023

Vastaa enintään 5 tehtävään.

Osa 1: 20 pisteen tehtävät

Vastaa 3–5 tehtävään.

1. Nuorten tärkeinä pitämät asiat	Aineisto	20 p.
2. Ihmisarvo		20 p.
3. Kansalaisen vastuu valtion toimista	Aineisto	20 p.
4. Kielen merkitys kulttuurille	Aineisto	20 p.
5. Uskonnoton ja uskonnollinen rituaali		20 p.
6. Teknologian vaikutus tulevaisuuteen		20 p.

Osa 2: 30 pisteen tehtävät

Vastaa 0–2 tehtävään.

7. Hyvä elämä ja keskustelu huume politiikasta	Aineisto	30 p.
8. Parinmuodostuksen perinteet	Aineisto	30 p.
9. Maailmankatsomus ja uskontokritiikki	Aineisto	30 p.

Koe yhteensä

120 p.

Esimerkki syksyn 2020 kokeesta

Osa I: 20 pisteen tehtävät

Vastaa 3–5 tehtävään.

1. Sosiaaliset kuplat		20 p.
2. Hyvä elämä	Aineisto	20 p.
3. Yksilö, yhteisö ja yhteiskunta		20 p.
4. Ihmisoikeudet ja kulttuurien moninaisuus	Aineisto	20 p.
5. Eksistentialismi	Aineisto	20 p.
6. Ajattelun kehitys		20 p.

Osa II: 30 pisteen tehtävät

Vastaa 0–2 tehtävään.

7. Lisätty todellisuus	Aineisto	30 p.
8. Uskonnonvapaus	Aineisto	30 p.
9. Vedenpaisumus	Aineisto	30 p.

Koe yhteensä

120 p.

Mistä kursseista tehtävät tulevat?

- Kurssinumeroinnissa 20 pisteen tehtävät 1–6 tehdään kursseista 1–6.
- 30 pisteen tehtävistä 7–9 pyritään kahdessa ottamaan huomioon jompikumpi pakollisista kursseista 1–2.
- Usein tehtävät ovat sellaisia, että niissä on sisältöjä useammasta eri kurssista!

Tehtävätyypit

- Monivalintatehtävä
- Tekstiaineistoja esim. kaunokirjallisuudesta, filosofien ajatuksia, artikkeleja ym.
- Kuvatehtäviä
- Tilastoja tai kuvioita
- Videotehtäviä (voi olla myös elokuvista pätkiä)
- Äänitteitä

Vinkkejä tehtäviin

- Jos tehtävänannossa on käytetty termejä tulkitse, tarkastele, erittele, vertaile, pohdi tai arvioi, edellytetään vastauksessa hieman erilaisen ajattelun esittämistä.
- Usein tehtävää voi lähestyä useasta eri näkökulmasta.
- Muista määritellä tehtävän sisällä aiheeseen liittyvät käsitteet
- Halutessasi voit tuottaa vastausten tueksi piirroksia, kaavioita tai taulukoita ja liittää niistä kuvakaappauksen mihin tahansa tekstivastaukseen.
- Reaaliaineet kuten psykologia, filosofia, yhteiskuntaoppi, historia, terveystieto ym. tukevat myös elämänkatsomustiedon kurssin aihepiirejä → voit siis huoletta käyttää myös muiden oppiaineiden tietoja 😊

Tehtävänantojen verbejä

VERBI	KÄSITTELYTAPA
Pohdi	Käy huolellisesti ajatellen läpi. Punnitse eri vaihtoehtoja, tarkastele eri näkökulmista.
Erittele	Tarkastele yksityiskohtaisesti. Jaa osiin. Osoita asioiden välisiä yhteyksiä.
Arvioi	Kuvaa selkeästi punniten vahvuudet ja heikkoudet
Vertaa	Aseta rinnakkain. Tunnista, nimeä ja selitä yhtäläisyyksiä ja eroja.
Kuvaile	Kerro, näytä, osoita olennainen.
Selitä	Tee ymmärrettäväksi. Osoita asioiden välisiä yhteyksiä, erityisesti syitä ja seurauksia.

Monivalintatehtävä keväällä 2023

2. Ihmisoikeusasiakirjat 20 p.

Alla on kymmenen kysymystä tai väittämää ihmisoikeuksista (2.1–2.10). Valitse kussakin kohdassa sopivin vastausvaihtoehto. Oikea vastaus 2 p., väärä vastaus 0 p., ei vastausta 0 p. Vastattuasi kysymykseen tai väittämään voit vaihtaa vastausvaihtoehtoa, mutta et voi jättää kohtaa enää kokonaan ilman vastausta. Jos olet aloittanut tehtävään vastaamisen, mutta et haluakaan jättää tehtävää arvosteltavaksi, merkitse jokaiseen kohtaan vaihtoehto ”En vastaa”.

2.1 Vaikka ihmisoikeuksia voidaan erityisissä tapauksissa rajoittaa, ihmisoikeudet kuuluvat kaikille ihmisille 2 p.

- paitsi niille, jotka eivät ole minkään YK:n jäsenmaan kansalaisia ja jotka ovat alueella laittomasti.
- paitsi niille, jotka on tuomittu ihmisoikeustuomioistuimessa kansanmurhasta.
- paitsi niille, jotka sotivat sellaisen tahon puolesta, joka ei ole allekirjoittanut Geneven sopimusta.
- pelkän ihmisyyden perusteella.
- En vastaa.

Esseetehtävä kevät 2023

- Kansalaistottelemattomuus on toimintaa, jossa lakia rikotaan tai sitä jätetään noudattamatta tarkoituksena vaikuttaa jonkin merkittävänä pidetyn yhteiskunnallisen epäkohdan korjaamiseen. Kansalaistottelemattomuuden ajatellaan yleensä olevan väkivallatonta. Lisäksi se on avointa ja näkyvää, ja siihen liittyy valmius kärsiä toiminnasta mahdollisesti koituvat seuraukset.
- Anna esimerkki kansalaistottelemattomuudesta ja pohdi antamasi esimerkin avulla, voivatko laittomat teot olla oikeutettuja.

Artikkelissaan *Onko Jumalaa olemassa?* (1952) ([aineisto 5.A](#)) filosofi Bertrand Russell kritisoi uskonnollista uskoa ja tapoja suhtautua uskonnolliseen uskoon.

Erittele, miten Russell kritisoi uskonnollista uskoa ([aineisto 5.A](#)). 10 p.
Arvioi, onko Russellin uskontokritiikki ([aineisto 5.A](#)) hyvin perusteltua. 10 pistettä

- **5.A Tekstikatkelma: Bertrand Russell, *Onko Jumalaa olemassa?***
- Monet uskonnolliset ihmiset puhuvat ikään kuin olisi epäilijöiden tehtävä kumota heidän opinkappaleensa sen sijaan, että uskovien pitäisi todistaa ne. Tämä on luonnollisesti virhe. Kuvitellaan minun ehdottavan, että Maan ja Marsin välissä on posliiniteekannu, joka kiertää Aurinkoa elliptisellä radalla. Kukaan ei voisi kumota väitettäni, mikäli olisin lisäksi todennut teekannun olevan niin pieni, etteivät edes kaikkein tehokkaimmat teleskoopit pysty sitä paikallistamaan. Mutta jos jatkaisin sanomalla, että koska väitettäni ei voi kumota, on inhimilliseltä järjeltä sietämättömän ylimielistä epäillä sitä, olisi aivan oikein todeta, että puhun hölynpölyä. Oletetaan kuitenkin, että tällaisen teekannun olemassaolo olisi vahvistettu muinaisissa kirjoissa, sitä opetettaisiin pyhänä totuutena aina sunnuntaisin ja se olisi iskostettu lasten mieliin koulussa. Tällaisessa tilanteessa sen olemassaolon epäily näyttäisi omituiselta, ja valaistuneella ajalla epäilijä ohjattaisiin psykiatrin luosiin missä hänet aiemmin olisi saatettu inkvisiittorin puheille.
- On tavanomaista olettaa, että laajalle levinneissä uskomuksissa on oltava jotain järkeä. – – Mutta nyt on oltava tarkkana. Me kaikki tiedämme, että Neuvostoliitossa kannatetaan naurettavia vakaumuksia. Vastaavasti jos olemme protestantteja, tiedämme, että katolilaisilla on typerä käsitys. Mikäli olemme katolilaisia, tiedämme, että protestanttien uskomukset ovat käsittämättömiä. Jos olemme konservatiiveja, olemme hämmästyneitä työväenpuolueessa esiintyvistä taikauskosta. Jos olemme sosialisteja, olemme tyrmistyneitä konservatiivien herkkäuskoisuudesta. En tiedä, hyvä lukijani, millaisia sinun uskomuksesi ovat, mutta mitä ikinä ne lienevätkään, sinun on myönnettävä, että 90 prosenttia uskomuksista, joita 90 prosentilla ihmisistä on, on täysin järjettömiä. Nämä uskomukset ovat tietysti sellaisia, joita sinulla ei ole. Kaiken tämän vuoksi en voi pitää ylimielisenä jonkin sellaisen epäilemistä, jota on kauan pidetty totena, varsinkin kun tämä näkemys on vallinnut vain tietyillä maantieteellisillä alueilla niin kuin asia on kaikkien teologisten opinkappaleiden tapauksessa.
- Lähde: Bertrand Russell. *Is There a God? [Onko Jumalaa olemassa?]*. Kirjoitettu 1952, julkaistu teoksessa *The Collected Papers of Bertrand Russell*, Vol. 11: Last Philosophical Testament, 1943–68. Käännös: YTL. Muokkaus: YTL.

Kuvatehtävä s2022

- https://yle.fi/plus/abitreenit/2022/Syksy/2022-09-14_ET_fi/index.html
- **9. Elämää robotin kanssa 30 p.**
- Robotit ovat tulleet yhteiskuntaamme jäädäkseen. Tekniikan ja ennen kaikkea tekoälyn kehittyessä robotteja hyödynnetään yhä useampiin tarkoituksiin. Todennäköisesti robottien kanssa toimiminen on tulevaisuudessa iso ja luonteva osa arkielämäämme.
- 9.1 Pohdi yhteiskunnan näkökulmasta, mitä hyötyjä ja haittoja robottien käytön lisääntymisestä on. Hyödynnä vastauksessasi vähintään kolmea aineiston kuvaa [9.A–9.H](#). **15 p.**
- **9.2** Arvioi, voivatko robotit auttaa yksilöä hyvän elämän tavoittelussa. **15 p.**

Videotehtävä kevät 2023

- **Urheilu ja nationalismi 30 p.**

- Suomen miesten jalkapallomaajoukkue, jota kutsutaan Huuhkajiksi, saavutti historiallisen paikan vuonna 2021 pelattuun EM-lopputurnaukseen. Saavutuksen kunniaksi ja pelaajien kannustamiseksi Yle keräsi yhteen kannatushuutoja ([aineisto 8.A](#)). Eläköitynyt diplomaatti Vesa Jaakola käsittelee kirjoituksessaan *Urheilussa parasta nationalismia* ([aineisto 8.B](#)) nationalismin historiaa, sen eri lajeja ja penkkiurheilua.

- **Aineisto**

1. [Video: Oi Suomi on kajahti riemukkaasti Huuhkajat-kannattajien suusta](#)

2. [Tekstikatkelma: Vesa Jaakola, Urheilussa parasta nationalismia](#)

- **8.1** Selitä, mitä nationalismi on, ja valitse aineistosta [8.A](#) tai [8.B](#) selitykseesi sopiva esimerkki. **10 p.**

- **8.2** Pohdi, mitä hyviä ja huonoja puolia nationalismilla voi olla. Hyödynnä vastauksessasi aineistoja [8.A](#) ja [8.B](#)

Aineistoihin viittaaminen tekstissä

- Muista viitata kirjoittajaan, videon, kuvan piirtäjään ym. Lähteeseen
- Esim. Ylellä 16.11.2020 julkaistun artikkelin mukaan... Viittaa tässä myös tekstin kirjoittajaan.
- Katso tehtävänannon perusteella, mitä aineistosta pyydetään tekemään → pitääkö poimia tietoa? Pitääkö arvioida tietoa?
- Vastauksien sisällä kannattaa myös määritellä käsitteet, vaikkei sitä pyydetäisikään erikseen → onko esim. otsikkotasolla joku keskeinen käsite → aloita vastauksesi esim. määrittelemällä tämä käsite

Elämänkatsomustiedon yo- vastausten ja arvioinnin erityispiirteitä

- Vastauksissa arvioidaan kokelaan omaa katsomuksellista ajattelua → vastaukset voivat siis myös avautua moneen eri suuntaan

Vastauksen arvioinnin perusteita

Arvioinnin ulottuvuus	/Pistemäärä 0	25 %	50 %	75 %	100 %
Osuuus	Vastaus ei lainkaan vastaa tehtävään; tehtävä on ymmärretty ratkaisevasti väärin.	Vastaus liittyy osin kysymyksen alaan, mutta on epäselvä, harhaileva tai sivussa asiasta.	Tehtävään vastataan asiaankuuluvasti.	Vastauksessa ilmenee selkeä ymmärrys tehtävänannosta ja sen rajauksesta, ja siinä käsitellään olennaisimmat seikat.	Vastauksessa ilmenee erinomainen ymmärrys tehtävänannosta ja sen rajauksesta, ja siinä käsitellään kattavasti tarpeelliset seikat ja vain ne.
Eheys (SOLO)	Vastaus on hajanainen ja sekava.	Vastauksessa on yksi asiaan selvästi liittyvä seikka. Vastauksen ainekset ovat kuitenkin muuten satunnaisia tai sekavia.	Vastauksessa on useita asiaan kuuluvia seikkoja, mutta niitä ei ole onnistuttu liittämään yhdeksi kokonaisuudeksi. Vastaus jää usein luettelomaiseksi.	Tehtävänantoon kuuluvia näkökulmia on liitetty toisiinsa johdonmukaisesti ja monipuolisesti. Tuloksena on koherentti kokonaisuus, joka vastaa kysymykseen.	Vastauksessa tehtävänantoon liittyvät relevantit aineistoelementit on suhteutettu toisiinsa. Käsitteet ja perustelut muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden, joka vastaa tehtävään liittyviin kysymyksiin ja ottaa tarvittaessa huomioon myös vaihtoehtoisia lähestymistapoja.
Vakuuttavuus	Vastauksessa ei ole perusteluja tai niillä ei ole yhteyttä esitettyihin väitteisiin.	Vastauksessa esitetyt perustelut liittyvät jotenkin väitteisiin, mutta niiden yhteys jää epäselväksi.	Vastausta on perusteltu siten, että lähtökohdat ovat järkeviä ja perustelujen ja johtopäätöksen välillä on selvä yhteys.	Vastauksessa on tarkasteltu useimpia relevantteja perusteluja, niitä on problematisoitu ja eritelty järkevästi ja argumentit on rakennettu oikein.	Relevanttien perustelujen problematisointi ja erittely on osuvaa ja osoittaa omaperäistä oivaltavaa ajattelua tai syvällistä perinteen tuntemusta.

Opiskelun tueksi

- Ylen abitreenit: löydät esim. vanhat yo-tehtävät
<https://yle.fi/aihe/abitreenit/elamankatsomustieto>
- YTL:n kuvaus digitaalisesta kokeesta
- https://www.ylioppilastutkinto.fi/images/sivuston_tiedostot/Sahkoinen_tutkinto/et_tiedote17_fi.pdf

Opiskeluvinkkejä

Opiskellessasi kirjan lukua, tee samalla tiivistelmä omin samoin luvun sisällöistä

Tee lukiessasi avainsanalistoja eri aihepiireistä. Tämän jälkeen voit kerrata mieltimällä, mitä aihepiirejä liität kuhunkin avainsanaan

Kokeile ajankäytön rytmittämistä:

1. Työskentele keskittyneesti esim. 25 minuuttia
2. kirjaa lyhyesti ylös pääasiat siitä, mitä opit tai mikä herätti kysymyksiä
3. pidä 5 minuutin tauko
4. työskentele vielä kolme 25 minuutin jaksoa ja pidä sitten pidempi tauko 15-30 minuuttia

Vie kännykkä tms. eri huoneeseen!

Tee keskeisistä asioista käsitekarttoja, kiinnitä huomiota asioiden välisiin suhteisiin ja syy-seurausketjuihin

Podcast -sarjoja kuunneltavaksi

- Maailmanpolitiikan arkipäivää <https://areena.yle.fi/podcastit/1-1509042>
- Horisontti –sarja <https://areena.yle.fi/podcastit/1-1877444>
- Pieleen mennyt historia <https://areena.yle.fi/podcastit/1-50677839>
- Aurora tulevaisuustapahtuma <https://areena.yle.fi/podcastit/1-66766314>
- Tiedeykkönen (laidasta laitaan aiheita) <https://areena.yle.fi/podcastit/1-1403833>

Pieleen mennyt historia (täsmälinkit)

- <https://areena.yle.fi/podcastit/1-63449200> Pieleen mennyt historia: Olemmeko tyhmempiä kuin kivikauden ihmiset? (ET4-kurssin sanastoa)
- <https://areena.yle.fi/podcastit/1-63449187> Pieleen mennyt historia: kuluttamisesta tuli maailman tärkein uskonto (ET2 kurssiin sopiva)
- <https://areena.yle.fi/podcastit/1-63449139> Pieleen mennyt historia: Milloin sukupuolesta tuli ongelma?
- <https://areena.yle.fi/podcastit/1-61227182> Pieleen mennyt historia: Sivilisaatio nousi liejusta (kaupunkien historia)
- <https://areena.yle.fi/podcastit/1-50865546> Pieleen mennyt historia: Uskonto on valtaa. Kirkko syrjäytti muinaisia kulttuuriperintöjä
- <https://areena.yle.fi/podcastit/1-50680468> Pieleen mennyt historia: kieli teki meistä planeetan vaarallisimman pedon
- <https://areena.yle.fi/podcastit/1-50733222> Pieleen mennyt historia: Ihminen on luova hullu – mikä teki meistä poikkeuksellisen lajin?

Lisää linkkejä podcasteihin

- Millainen on uskontojen tulevaisuus? <https://areena.yle.fi/podcastit/1-63502695>
- Närästääkö ateisti? <https://areena.yle.fi/podcastit/1-50044518>

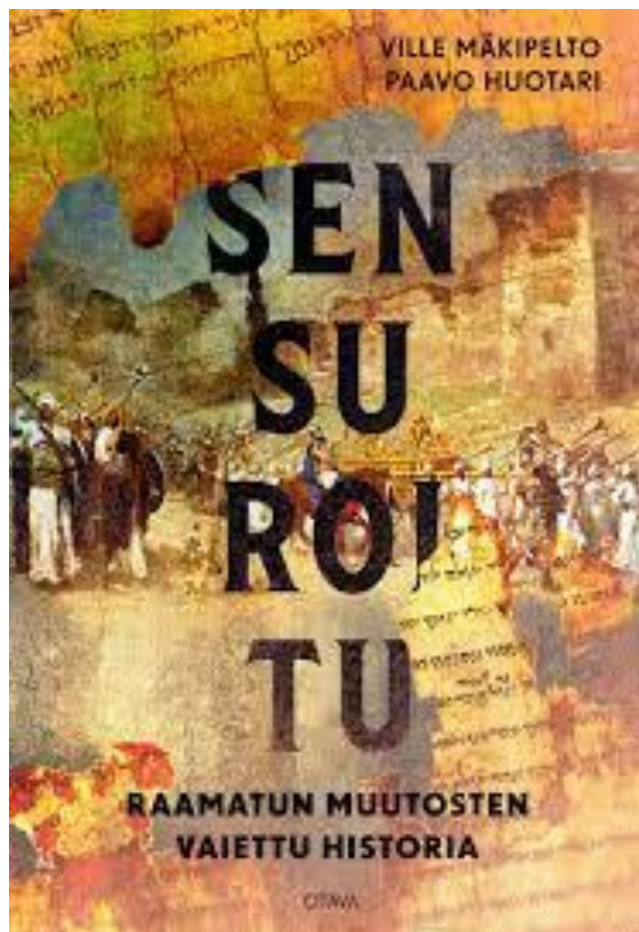
Katseltavaa: Yle Areenan dokumentit ja sarjat

- Antisemitismin historia <https://areena.yle.fi/1-62401592>
- Sivistyksen käsikirja <https://areena.yle.fi/1-63307500>
- Islamin vieraana <https://areena.yle.fi/1-4183792>
- Buddhan jalanjäljillä <https://areena.yle.fi/1-3932559>
- Matkalla paratiisiin <https://areena.yle.fi/1-4412072>
- Perjantai <https://areena.yle.fi/tv/ohjelmat/57-E0Ab1xxkY>
- Suomi on eurooppalainen –sarja <https://areena.yle.fi/1-62101743>

Lisää linkkejä

- Miksi uskonto vaikuttaa yhä politiikkaan? 9 min <https://areena.yle.fi/1-66846224>
- Mihin tarvitaan uskontolukutaitoa? 10 min <https://areena.yle.fi/1-65444209>

Kirjavinkkejä

Tärpit (keväällä 2024)

- Aina täytyy osata maailmankuva, maailmankatsomus ja elämänkatsomus –käsitteet
- Ruokaan liittyvä teema (Uusi pyhä, paha ruoka –kirja julkaistiin. Vastaavaa ei ole ennen ollut suomeksi)
- Tekoäly (koko viime vuosi keskusteltiin sen merkityksestä)

ET1 Moduulin tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija:

- ymmärtää hyvän elämän pohtimiseen liittyvät keskeiset käsitteet ja osaa käyttää niitä oman elämänkatsomuksensa jäsentämisessä
- tutustuu erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä, osaa arvioida niitä sekä tarkastella niitä suhteessa omiin elämäntavoitteisiin
- osaa arvioida erilaisia hyvän elämän edellytyksiä ja identiteettivalintoja yhdenvertaisuutta kunnioittaen
- tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä, miten ne johtavat erilaisiin hyvän elämän ihanteisiin
- ymmärtää oman identiteettinsä osa-alueita ja osaa eritellä siihen vaikuttavia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä tekijöitä
- kehittää kykyään elämänkatsomukselliseen keskusteluun, vuorovaikutukseen ja näkemystensä ilmaisemiseen vastuullisesti, johdonmukaisesti ja luovasti.

ET1 Keskeiset sisällöt

- minuus, elämänkatsomus, maailmankatsomus ja maailmankuva
- hyvän elämän tekijöitä ja ulottuvuuksia: tarpeet, onnellisuus, elämän merkityksellisyys, hyvinvointi ja toimintavalmiudet, erilaisia hyvän elämän malleja
- luonnon- ja ihmistieteellisiä, filosofisia, taiteessa ja populaarikulttuurissa ilmeneviä sekä sekulaareja ja uskonnollisia ihmiskäsityksiä ja -ihanteita
- yksilöllisyys, elämänvalinnat ja elämänhallinnan keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys
- ihmisen identiteetti ja sosiaalisuus: yksilöt yhteisöissä, yksityinen ja julkinen, sosiaaliset suhteet, roolit ja normit, ihmisen yhteisöllisen aseman intersektionaalisuus
- ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus, opiskelu ja työ, vanheneminen ja kuolema.

ET2 Tavoitteet

- Moduulin tavoitteena on, että opiskelija
 - hahmottaa yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja omalle identiteetille
 - ymmärtää, että sosiaalisia ilmiöitä ja yhteiskunnallisia rakenteita voidaan tarkastella tieteellisesti ja niillä on suuri merkitys yksilön elämänkatsomukselle ja elämänvalinnoille
 - osaa arvioida kriittisesti niin omia kuin muiden yhteiskunnallisia väitteitä ja katsomuksia
 - osaa tulkita ja arvioida erilaisten medioiden ja muiden yhteiskunnallisten instituutioiden tarjoamaa informaatiota
 - osaa tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen osa-alueita, yhteiskunnallisia rakenteita, ideologisia piirteitä sekä vallitsevia yhteiskunnallisia arvoja
 - ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnonvapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalin oikeudenmukaisuuden sekä kestävän tulevaisuuden rakentamisen periaatteita
 - osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä
 - osaa arvioida yksilön vaikutusmahdollisuuksia sekä kasvattaa valmiuttaan rakentavaan ja vastuulliseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

ET2 Keskeiset sisällöt

- kriittinen ajattelu ja väitteiden järkipäiväinen perustelu: ympäröivän todellisuuden jäsentäminen ja sen erilaiset vääristymät
- median ja muiden informaationlähteiden toimintalogiikka; koulun, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä kulttuuristen, mukaan lukien uskonnollisten yhteisöjen, vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämäntarkkaimukseen
- aikalaiskritiikki: yhteiskunnan ja eri alakulttuurien aatteita ja arvoja
- yhteiskunnassa toimimisen ja aktiivisen kansalaisuuden tiedollisia perusteita: yhteiskunnalliset rakenteet, sosiaaliset tosiasiat, modernin länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteet, kuten individualismi ja yhteisön ja yhteiskunnan ero, sekä näiden vaikutus yksilön elämään
- taloudellinen ja poliittinen valta Suomessa ja globaalissa markkinataloudessa, yksilön kuluttajana ja kansalaisena tekemien valintojen vaikutukset
- ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet; ihmisoikeusasiakirjat, kuten YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus; ihmisoikeusloukkaukset, kuten holokausti
- globaali oikeudenmukaisuus, kestävä tulevaisuus, ilmastonmuutoksen torjunta sekä YK:n kestävä kehityksen tavoitteet ja Agenda 2030

ET3 Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämäkatsomukselleen sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa
- osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa
- ymmärtää, että kulttuurit ovat vuorovaikutuksessa keskenään eikä mikään kulttuuri ole kehittynyt ilman ulkoisia vaikutteita kulttuurin ydinpiirteisiin, kuten elämäntapoihin, kieleen, teknologiaan ja uskomuksiin
- hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkumona, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus ja vähemmistökuulttuurit
- osaa hahmottaa erilaiset elämäkatsomukselliset ratkaisut ja identiteettivalinnat sekä maailman kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja perustella niiden yhdenvertaisen kohtelun
- tunnistaa vihapuheen ja osaa erottaa sen sananvapauden vastuullisesta käytöstä.

ET3 keskeiset sisällöt

- kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa, etnosentrismi ja kulttuurirelativismi
- kulttuuria koskevan tutkimuksen perusteita: tutkittavan ja tutkijan näkökulmat, kenttätyö, etnografia, kysely, haastattelu
- kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisu, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämäntavoihin, Unescon maailmanperintöohjelma
- suomalaisen kulttuurin ja identiteettipolitiikan historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit
- kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monokulttuurisuuden mahdottomuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset tulkinnat ja vaikutukset
- etnisyyden, rasismien ja muun syrjinnän sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa

ET4 Moduulin tavoitteet

- osaa eritellä maailman- ja elämänkatsomuksen sekä maailmankuvan käsitteitä, arvioida niihin liittyviä perusteita sekä erottaa katsomukselliset ja arvokysymykset mielipidekysymyksistä
- ymmärtää katsomusten, kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen jatkuvaa historiallista muuttumista sekä osaa sen perusteella eritellä erilaisten maailmankatsomusten piirteitä ja lähtökohtia
- osaa eritellä ja arvioida evoluution, universaalien eettisten järjestelmien, Euroopan uuden ajan murroksen, valistuksen, tieteen sekä modernin markkinatalouden merkitystä maailmankuviin ja omaan elämänkatsomukseensa
- osaa arvioida erilaisten arvojen, maailmankuvien ja tietämisen tapojen sekä yksilöllisten, yhteisöllisten, poliittisten ja uskonnollisten ulottuvuuksien painoarvoa erilaisissa elämän- ja maailmankatsomuksissa
- osaa eritellä oman elämänkatsomuksensa ja siihen liittyvien uskomusten perusteita ja muotoutumista sekä ymmärtää, että elämänkatsomuksen lähtökohdat olisivat voineet poiketa nykyisistä.
-

ET4 Keskeiset sisällöt

- katsomuksellinen käsitteistö; katsomukset perustavina tapoina käsittää maailma ja katsomuksellisten kysymysten luonne
- ihmiskunnan katsomuksellisuuden muotoutuminen: evoluution, kielen ja joustavan yhteistyön merkitys ihmislajin kehityksessä; animismi, teismi, ateismi
- katsomusten historiaa: universaalien katsomusten ja moraalijärjestelmien synty, modernin subjektin ja tieteellisen maailmankuvan synty, edistysusko ja yhteiskunnan osa-alueiden eriytyminen uudenlaisten katsomusten taustana
- poliittisia maailmankatsomuksia, kuten liberalismi, sosialismi ja nationalismi; katsomusten ilmeneminen elämäntavassa, taiteessa, urheilussa sekä suhteessa luontoon ja ympäristöön
- elämänkatsomuksen jäsentäminen katsomushistorian näkökulmasta; oman elämänkatsomuksen taustalla olevat satunnaiset historialliset seikat

ET5 Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kykyä lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonottomia maailmankatsomuksia sekä kykyä verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämäkatsomukseensa
- tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen sekä uskontokritiikkiin
- hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoja, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa
- perehtyy suuriin maailmanuskontoihin ja hahmottaa niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- perehtyy ateismin, agnostismin ja humanismin historiaan
- ymmärtää, että uskonottomuus ja uskonnollisuus ovat historiallisesti rakentuneita, monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on vahva kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys.

ET5 Keskeiset sisällöt

- uskonnon sekä uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tutkiminen, määrittelemine ja selittäminen; käsityksiä uskontojen alkuperästä; uskontokritiikki
- keskeisiä uskonnollisten ilmiöiden ymmärtämiseen liittyviä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja jumala
- kristinuskon ja islamin sekä buddhalaisuuden ja hindulaisuuden historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys, jakautuminen ja peruspiirteet; Itä-Aasian katsomusperinteiden yleiset piirteet
- ateismi, agnostismi, uskonnottomuus ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet
- uskonnon ja uskonnottomuuden näkyminen ja vaikutus arkielämässä, politiikassa ja oikeudenkäytössä: liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, tapauskonnollisuus, uudet uskonnolliset liikkeet, sekularisaatio ja julkisen vallan tunnustuksettomuuden periaate

ET6 tavoitteet

- Moduulin tavoitteena on, että opiskelija
- tutustuu tulevaisuuden tutkimisen keinoihin ja tehtäviin sekä ymmärtää, että vaikka tulevaisuutta on vaikea ennustaa, siihen voidaan vaikuttaa arvoilla, teoilla ja valinnoilla
- hahmottaa erilaisia suhtautumistapoja teknologian kehitykseen ja osaa arvioida, miten tekninen muutos vaikuttaa yhteiskuntaan, kulttuuriin ja ympäristöön
- omaksuu valmiuksia, niin asenteita, tietoja kuin tunnetaitojakin, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen ja ymmärtää ilmastonmuutoksen vaikutuksia sekä sen torjumisen keinoja ja niiden esteitä
- osaa arvioida tieteellis-teknologisen vallankumouksen vaikutusta nykyaikaisiin yhteiskuntiin, maailmankatsomuksiin ja omaan elämänkatsomukseensa
- ymmärtää utopioiden ja dystopioiden merkityksen historiallisten, ajankohtaisten ja tulevaisuuden kysymysten heijastajina.

ET6 keskeiset sisällöt

- tulevaisuuden tutkimus, heikot ja vahvat signaalit, tulevaisuustyö; mahdollisia, todennäköisiä ja toivottavia tulevaisuuden skenaarioita
- tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, erityisesti digitalisaatio, koneoppiminen, tekoäly ja robotiikka, sekä niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin
- ihmiskäsitysten ja hyvän elämän ihanteiden mahdollinen muutos: esimerkiksi kyborgit, transhumanismi, geeniteknologia; erilaisia suhtautumistapoja teknologiseen kehitykseen
- yhteiskunnan, talouden rakenteiden ja työn muutos: esimerkiksi robotiikka, eriarvoistuminen, muutokset työn ja varallisuuden jaossa
- globaalisti vaikuttavat ekologiset muutokset: ilmastonmuutos, massasukupuutot, diversiteetin heikkeneminen, kansainvaellukset
- yksilön valinnat ja yhteistyö paremman tulevaisuuden puolesta; tekninen kehitys hyvän elämän mahdollistajana
- erilaisia fiktiivisiä tulevaisuuden kertomuksia ja niiden kritiikkejä, dystopiat ja utopiat